

DÜNYA KROM VE FERROKROM PİYASALARINDAKİ GELİŞMELER

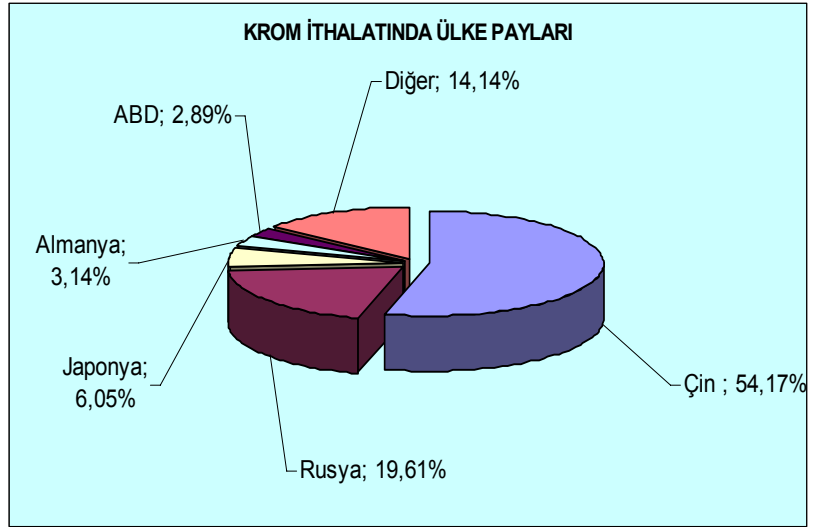
Dünyada üretilen krom cevherinin % 90'ının metalurji sanayinde ferrokrom üretiminde, üretilen ferrokromun da yaklaşık % 90'ının paslanmaz çelik sektöründe kullanıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla, paslanmaz çelikteki arz-talep dengesi direkt olarak dünyadaki krom cevheri ve ferrokrom üretimini ve fiyatını etkilemektedir. Dünya ferrokrom endüstrisinde 1970 yılı başından itibaren, birincil olarak paslanmaz çelik endüstrisindeki faaliyetlere bağlı olarak önemli değişiklikler olmuştur. 1970'de batı dünyasında en büyük iki tüketici ülke olan ABD ve Japonya, aynı zamanda Dünya ferrokrom üretiminin yaklaşık % 45'ini gerçekleştirmekte iken, bugün üretimdeki payları % 2'nin altına düşmüştür. Aynı dönemde, başta Güney Afrika Cumhuriyeti olmak üzere, gelişmekte olan ülkeler grubunda yer alan kromit üreticisi ülkelerin üretimi hızla artmıştır. Endüstri yapısındaki bu önemli değişikliğin ardında yatan temel nedenleri, aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

- Kromit üreticisi ülkeler, katma değeri yüksek ürünler ihraç etmek ve demir-çelik üretimlerini geliştirmek gayesiyle, ferrokrom üretimine yönelmişlerdir.
- Gelişmiş ülkelerdeki çevre duyarlılığı ve ilgili kısıtlamaların artması, yükselen enerji ve işçilik maliyetleri gibi nedenlerden dolayı, bu ülkelerde üretim miktarları düşmüştür.
- Düşük işgücü maliyetleri, cevherin çıktığı yerlere yakın tesisler kurulmasının, taşımacılık maliyetini düşürücü fonksiyonu ile üretimde maliyet avantajı sağlayarak, gelişmekte olan ülkelerde, yatırım yapılmasını daha cazip kılmaktadır.

2002 yılında ferrokrom fiyatlarının tarihin en düşük seviyeye gelmesi ve üretim maliyetlerinin yüksek olması nedeni ile dünya genelinde yüksek karbonlu ferrokrom üretimi geçici olarak durdurulmuştur. Dünya ferrokrom üretiminin %52'sini gerçekleştiren Güney Afrika'da 2001 yılında %70 oranında yapılan devalüasyon neticesinde, üretim maliyetleri çok düşmüş, diğer taraftan dünya paslanmaz çelik üretiminde öngörülen %5 büyüme yerine %3,2 oranında küçülme olmuş, aynı yılda ABD'de çok yüksek oranda hurda kullanımı yapılmış ve neticede daralan pazar nedeni ile ferrokrom fiyatları tarihin en düşük seviyesine inmiş ve krom ihracatı da olumsuz etkilenmiştir.

2004 yılında ise, Çin'in demir-çelik, metalik cevherler ve diğer sanayi hammaddelerine olan yüksek talebi, bu ürünlerin dünya piyasasındaki fiyatlarının çok yükselmesine neden olmuştur. Bunun oluşmasındaki en önemli sebep, Çin ekonomisinin hızlı büyümesidir. Hızlı kalkınma; hammadde, enerji ve ulaşım gibi bazı sektörlerde darboğaza neden olmuştur. Dünya üretimi, Çin'in talebini karşılamakta zorlandığı için arz talep dengesi bozulmuş ve dünya fiyatlarında artış görülmüştür. Metal fiyatlarında meydana gelen artışların paslanmaz çelik ve ferrokrom fiyatlarını arttırması, krom cevherine olan talebi de yükseltmiştir.

2004 yılında dünya krom ithalat hacmi \$704.016.316 olarak gerçekleşmiştir. Krom cevheri ithalatı yapan en önemli ülkeler Çin, Rusya, Japonya, Almanya ve ABD'dir. Aşağıdaki grafikten görüldüğü gibi krom cevherindeki en büyük pazar %54,17 ile Çin Halk Cumhuriyeti'dir. İhracatta ise Güney Afrika, Türkiye, Pakistan, Hollanda ve ABD en önemli ülkelerdir.

ÇİN KROM CEVHERİ PİYASASINDAKİ GELİŞMELER

Dünyanın ve ülkemizin önemli krom cevheri ithalatçısı olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin ithalatı, zayıflayan piyasa koşullarına rağmen geçen yıllara göre halen yüksektir. Çin, 2006 yılı Haziran ayında 499.356 mt krom cevheri alımı yapmasına rağmen, Temmuz ayında bu miktar 478.439 mt olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılı Temmuz ayı ithalatı ise, 270.764 mt'dur. Görüldüğü üzere, geçen yılın Temmuz ayına göre, alımını yaklaşık % 76,7 artırmıştır. Ancak, 2006 yılı Temmuz ayında 2006 Haziran ayına göre ithalatını azaltmıştır. Alınan görüşlere göre, bu durum Çin'in fiyatları düşürmek adına uygulamış olduğu politikanın sonucudur.

Aşağıdaki Çin'in ithalat verilerini incelediğimizde, Türkiye'nin 2.sırada yer aldığını görmekteyiz. Bu durum, Türkiye krom cevheri fiyatının oluşmasında Çin'in talebinin büyük etkisinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: Çin'in Krom Cevheri İthalatında Başlıca Ülkeler

ÜLKE	2005 (Temmuz,mt)	2006 (Temmuz,mt)
HİNDİSTAN	68.210	150.007
TÜRKİYE	65.495	133.990
GÜNEY AFRİKA	41.450	72.281
TOPLAM (Ocak-temmuz)	1.798.393	2.528.837

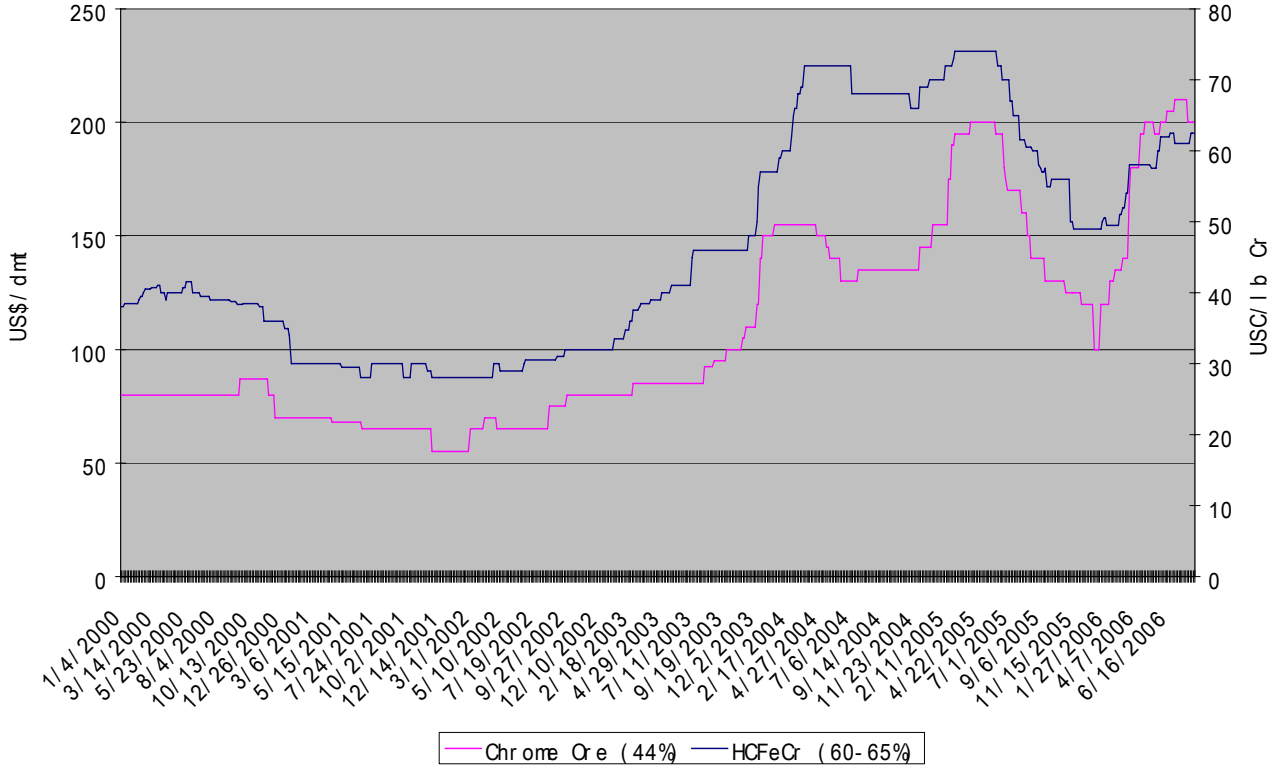
Kaynak: Ryan's Notes

Günümüzde, sadece Türkiye fiyatlarının belirlenmesinde değil, dünya krom cevheri fiyatlarının belirlenmesinde de, en önemli etkiye sahip olan ülke yoğun cevher alımlarından dolayı Çin Halk Cumhuriyeti'dir. Krom cevheri diğer bazı metal cevherleri gibi metal borsalarında kota olamamakta, bu yüzden fiyatlar piyasadaki arz-talep dengesine göre belirlenmektedir.

TÜRKİYE KROM CEVHERİ PİYASASINDAKİ GELİŞMELER

2000-2006 yılı Türkiye krom cevheri (%44) fiyatlarının seyrini gösteren aşağıdaki grafiği incelediğimizde, dünya fiyatlarına yön veren Çin'in fiyat düşürme politikasının başarılı olduğu görülmektedir. 2005 yılı Mayıs sonundan itibaren, düşmeye başlayan fiyatlar 100 dolara kadar düşmesine rağmen, 2006 yılı başında yükselişe geçerek, Mayıs ayında 200 dolara ulaşmıştır. Mayıs sonunda az da olsa düşüş yaşansa da, Haziran ayı başlangıcı ile yeniden yükselişe geçerek, 210 dolar olmuştur. Ağustos ayı itibariyle ise fiyatlar yeniden düşüş eğilimine girmiştir.

Türkiye 2000-2006 Yılı Krom Cevheri Fiyatları

Kaynak: Ryan's Note

Krom cevheri piyasasında, tedarikçiler fiyatların gerilemeyeceğini düşünseler de, alıcılar gelecekte fiyatların düşeceğinden emin konuşmaktadırlar. Tedarikçiler fiyat düşük olduğunda, krom cevheri satışında gönülsüz olsalar bile, alıcılar düşük fiyat konusunda ısrar etmektedirler. Aslında bu durumun iki farklı yönü vardır. Özellikle Çin gibi büyük alıcılar, tedarikçilerin mal satma konusunda isteksiz olmalarının önemli olmadığını, fiyatların belirleyicisi olarak kendilerinin olduğunu, tedarikçiler ise, buna karşılık, alıcıların düşük fiyat tekliflerine rağmen ellerindeki malları stoklarda bekletip satmayarak, fiyatların yükselmesini sağlayabileceklerini düşünmektedirler.

A) Türkiye Krom Cevheri İhracatı

Türkiye'de krom cevheri, ferrokrom ve krom kimyasalları üretimi ağırlıklı ihracata yönelik olarak yapılmaktadır. Bu nedenle krom madenciliği dış pazarlarda oluşan fiyat dalgalanmalarından büyük ölçüde etkilenmektedir. Pazar koşullarının elverişli olmadığı yıllarda

üretim düşmekte, fiyatların uygun olduğu yıllarda ise artmaktadır. Geçmiş dönemler incelendiğinde krom pazarlarındaki iniş ve çıkışlar genelde 5'er yıllık dönemler sergilemektedir. Diğer bir deyişle, 5 yıllık iyi pazar koşullarını 5 yıllık kötü pazar koşulları izleye gelmiştir.

Tablo 1: Türkiye Krom Cevheri İhracatı'nın Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Miktar(Ton)	Değer (\$)	Değer Değişim (%)
2000	471.451	38.712.940	-
2001	363.527	26.842.762	-30,66
2002	287.046	20.647.485	-23,08
2003	383.049	28.137.046	36,27
2004	584.141	61.193.237	117,48
2005	876.962	105.929.782	73,10
2006 Ocak-Ağustos	688.776	76.462.494	
2006 Ocak-Eylül	750.054	85.714.195	

Türkiye'nin uzun dönemli ihracat rakamları incelendiğinde, bazı dalgalanmalara karşın üretim ve ihracatında genel bir artış trendi söz konusudur. Son yıllarda 14 milyon ton seviyelerinde gerçekleşen dünya krom cevheri üretiminde ülkemizin payı, 1997 yılında %11 iken, üretim miktarının giderek azalması nedeniyle 2002 yılında %2 seviyelerine düşmesine rağmen, 2005 yılında bu oran artmıştır. Dünya piyasalarında kromit fiyatlarının artması ile ülkemizdeki krom cevheri üretimi ve ihracatı da artmaya başlamıştır.

B) Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Krom Cevheri İhracatı

2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde Çin'e yapılan ihracat miktarlarını gösteren aşağıdaki tabloyu değerlendirdiğimizde, görüldüğü gibi, Çin, Şubat ve Mart ayında alımını büyük ölçüde arttırırken, Temmuz ayında ise alımını % 53 gibi büyük bir oranda azaltmıştır. Bu azalış Ağustos ayında da devam etmiştir.

Tablo 3: 2006 Yılı Çin'e Yapılan İhracat Miktarları

	Miktar (kg)	Değer (\$)	Miktar Değişimi(%)	Değer Değişimi(%)
Ocak	12.748.640,00	1.078.552,77	-	-
Şubat	40.509.650,00	3.759.474,88	218	249
Mart	76.781.150,00	8.643.840,63	90	130
Nisan	81.128.940,00	7.514.792,64	6	-13
Mayıs	108.056.860,00	11.178.154,54	33	49
Haziran	124.840.360,00	13.375.343,78	16	20
Temmuz	58.275.310,00	6.701.818,75	-53	-50
Ağustos	56.903.990,00	6.374.024,60	-2	-5
Eylül	34.997.989,00	3.541.039,35	-38,5	-44,4

Kaynak: İMMİB Verileri

C) Türkiye Krom Cevheri İhracat Eğilimi

2006 yılı Ocak- Ağustos dönemi krom cevheri ihracat verilerini, geçmiş yılların aynı dönemi ile karşılaştırdığımızda, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi hem 2005 hem de 2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde ihracatımız artış eğilimindedir. Bu tamamen Çin'den kaynaklanmaktadır. Ocak ayı tatil dönemi olduğu için, Çin alımlarını özellikle Şubat ayından sonra artırmaktadır.

2006 yılı Ocak ayında krom cevheri ihracatımız, 2005 yılı ocak ayı rakamına göre miktarda % 71,2, değerinde de % 73,5 azalarak 15,4 bin ton karşılığında 1,6 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Hem miktarda hem de değerdeki bu muazzam azalışlar, tamamen fiyat kaynaklıdır. Çünkü, 2005 yılı ocak ayında krom cevheri fiyatları 155 dolar civarındayken, 2006 yılı aynı dönemde 100 dolara düşmüştür. Ocak ayından itibaren, Çin'in talebini artırması ve

fiyatların da yükselmeye başlamasıyla birlikte, ihracatımız hem miktar hem değer olarak artmaya başlamıştır.

Tablo 4: 2005-2006 Yılı Ocak-Ağustos Dönemi Krom Cevheri İhracatımız

	% FARK		2005		2006	
	MİKTAR	DEĞER	MİKTAR	DEĞER	MİKTAR	DEĞER
OCAK	-71,21	-73,58	53.446.650	6.105.207	15.389.640	1.612.773
OCAK-ŞUBAT	-55,71	-63,08	150.139.100	17.727.619	66.491.440	6.544.546
OCAK-MART	-32,67	-40,33	225.199.235	27.148.671	151.620.590	16.198.826
OCAK-NİSAN	-12,65	-25,95	302.505.275	37.080.384	264.240.530	27.457.024
OCAK-MAYIS	-8,72	-23,13	430.209.785	53.799.130	392.693.234	41.356.893
OCAK-HAZİRAN	5,13	-11,02	513.656.375	64.887.076	540.000.174	57.733.842
OCAK-TEMMUZ	8,23	-6,45	567.289.585	71.473.529	613.969.584	66.865.510
OCAK-AĞUSTOS	10,34	-2,49	624.206.055	78.412.037	688.776.574	76.462.494
OCAK-EYLÜL	10,17	0,93	680.787.295	84.922.397	750.053.883	85.714.195

Miktar = kg, Değer = \$

Kaynak: İMMİB Verileri

Tablo 4'e göre, 2005 yılı Ocak-Haziran döneminde krom ihracat miktarımız 513,7 bin ton iken 2006 yılının aynı döneminde ihracat miktarımız 540 bin tondur. Oysaki, 2005 yılı Ocak-Mayıs dönemi ihracat miktarımız 430,2 bin ton iken, 2006 yılı aynı dönem ihracat miktarımız 392,7 bin tondur. 2006 yılı krom cevheri ihracatımız, Ocak ayından itibaren mevsimsel olarak artarak, ancak Haziran ayında 2005 yılı aynı dönemi miktar değerine ulaşmış ve bu aydan itibaren, miktardaki değişim pozitif olmuştur. Değerlere baktığımızda ise, 2006 yılı Ocak-Haziran dönemi ihracat miktarımız, 2005 yılı aynı dönem ihracat miktarımızdan fazla olmasına karşın, 2006 yılı Ocak-Haziran dönemi krom cevheri ihracat değerimiz, 2005 yılı aynı dönem değerine göre azdır. 2005 yılı Ocak-Haziran dönemi ihracat değeri, 64,9 milyon dolar iken, 2006 yılı aynı dönemi ihracat değeri 57,7 milyondur. Anılan dönemdeki değer azalışı 11,02'dir.

Genel olarak tabloya baktığımızda da, Temmuz ve Ağustos aylarında da sözkonusu miktar artışına rağmen değer azalışı devam etmiştir. Bu durum, fiyat kaynaklı olduğu tahmin edilmektedir. 2005 yılı ve 2006 yılı ortalama fiyatlara baktığımızda, bu yıllar arasındaki fiyat farklılığını rahatlıkla görebiliriz.

Tablo 5: 2005 ve 2006 yılı Ortalama Fiyatları

	2005			2006		
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Haziran	Temmuz	Ağustos
Miktar (kg)	513.656.375	567.289.585	624.206.055	540.000.174	613.969.584	688.776.574
Değer (\$)	64.887.076	71.473.529	78.412.037	57.733.842	66.865.510	76.462.494
Fiyat (\$)	126,3	125,9	125,6	106,9	108,9	111
Dünya Fiyatı (\$)	195	170	150	205	210	200

* Dünya fiyatları, Ryan's Notes'dan alınmış ortalama fiyatlardır.

İMMİB fiyat ortalamalarına baktığımızda, 2006 yılı fiyatları 2005 yılına göre düşmüştür. Bu da, miktarda artış olmasına rağmen değerdeki azalışın devam etmesinin sebebi olarak yorumlanabilir.

Öte yandan, dünya krom cevheri fiyatları ile İMMİB ortalama fiyatlar farklıdır. Bunun sebebi, ihraç edilen krom cevheri ürününün kalitesinin farklı olmasıdır. Dünya fiyatları spesifik olarak %44'lük krom cevheri fiyatıdır. Oysa, İMMİB kayıtları tüm krom cevheri spesifikasyonlarını kapsar. Kullanılan krom cevheri çeşitleri aşağıdaki özelliklere sahiptir;

Tablo 6: Krom Cevheri Spesifikasyonları

Ürün Niteliği	Cr ₂ O ₃	Cr/Fe	Boyut
Metalurjik Parça	34-40	Min. 2,2/1	0-300 mm
Metalurjik Parça	46-48	Min. 3/1	0-300 mm
Metalurjik Konsantre	46-48	Min 2,5/1	0-2 mm
Metalurjik Jig Ürünü	≥ 36	Min 2,2/1	0,25 mm
Kimyasal Konsantre	≥ 40	Min 2,5/1	
Refrakter Parça	Min %48 Cr ₂ O ₃ ; Max. % 4 SiO ₂		
Refrakter Parça	Min %60 Cr ₂ O ₃ + Al ₂ O ₃ ; Max. % 4 SiO ₂		
Refrakter Parça	% 45 Cr ₂ O ₃ ; Max. % 5,5-6 SiO ₂		
Döküm Kumu	Min %44 Cr ₂ O ₃ ; Max. % 4 SiO ₂ Max. %26 Fe ₂ O ₃ ; % 0,5 CaO		

Kaynak: Endüstriyel Mineraller Envanteri, İMİB, Aralık, 1999

Bütün bu krom cevheri çeşitlerinin fiyatları farklıdır. Dolayısıyla, İMMİB kayıtları içerisindeki ürünün ağırlığı çok önemlidir. Örneğin, parça fiyatları daha fazla iken döküm kumu fiyatı daha düşüktür. Piyasaya yön veren Çin'in talep ettiği ürünün özelliklerine göre, İMMİB ihracat değer ve miktar rakamlarında tezatlık ortaya çıkması mümkün olabilmektedir.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

2005-2006 yılı Ocak-Ağustos dönemi krom cevheri ihracatımızın genel gidişatını gözlemlediğimizde, 2005 yılı Ocak ayında fiyatların, 2006 yılı aynı dönemine göre çok yüksek olması nedeniyle, ihracatçılarımızın düşen fiyatların yükseleceğini düşünerek, satışlarını azaltmaları sebebi ile 2006 yılı Ocak ayı krom cevheri ihracatımız, 2005 yılı aynı dönemine göre hem miktarda hem de değerde oldukça düşük olarak gerçekleşmiştir. Şubat ayından itibaren Çin'in krom cevheri alımını %200'den fazla artırması ve fiyatlarında yükselmeye başlaması ile krom cevheri ihracatımız artmaya, dolayısıyla miktar ve değerdeki azalışlar, artış eğilimine girmiştir. Miktardaki değişim ancak Ocak-Haziran döneminde pozitif dönüşürken , değerdeki değişim negatif olarak kalmıştır. Bu durum Ocak-Ağustos dönemine kadar devam etmiştir. Ocak-Eylül döneminde ise hem miktardaki hem de değerdeki değişim pozitif olmuştur.

Ocak-Haziran döneminden itibaren başlayan miktardaki artışlara rağmen değerdeki azalışların sebepleri, yapılan araştırmalar sonucu ve sektörde önde gelen firma yetkilileriyle yapılan şifahi görüşmelere göre şu şekilde tahmin edilmektedir.

Çin'in talep ettiği krom cevheri ürünlerinin özellikleri dönemsel olarak farklılık göstermektedir. İhracatçılarımız, bu değişen taleplere ve fiyatlara göre satış politikalarını revize ettikleri için, krom cevheri ihracatımız, daha çok hangi ürün spesifikasyonunu kapsadığına bağlı olarak 2006 yılı Haziran-Ağustos dönemi, 2005 yılının aynı dönemine göre karşılaştırıldığında, dünya ortalama fiyatlarının yükselmesine rağmen İMMİB ortalama fiyatlarının düşmesi, 2006 yılı anılan dönemde, daha çok yüksek kaliteli (fiyat olarak daha yüksek) değil de düşük kaliteli (fiyat olarak daha düşük) ürünlerin ihraç edildiği tahmin edilmektedir.

Tablo 7: 2005-2006 Ocak-Ağustos Dönemi Krom Cevheri İhracat Ağırlığı

	2005 Ocak-Ağustos		2006 Ocak-Ağustos		Değişim(%)	
	Miktar (kg)	Değer (\$)	Miktar (kg)	Değer (\$)	Miktar	Değer
Krom Cevherleri	201.480.175	26.688.616	380.072.244	41.759.586	89	56
Zenginleştirilmiş Krom Cevherleri	422.725.880	51.723.420	308.704.330	34.702.908	-27	-33

*Zenginleştirilmiş krom cevherleri tenörü arttırılmış ürünlerdir. Krom cevheri fiyatı, tenör oranına göre belirlenmektedir. Tenör oranı arttıkça, fiyatlarda artmaktadır.

Kaynak: İMMİB

Yukarıda da görüldüğü gibi, 2005 yılı ocak-ağustos döneminde, yapılan ihracatta daha düşük kaliteli olan krom cevherlerinin miktar olarak ihracat içindeki ağırlığı daha az iken, 2006 yılı aynı dönemde yüksek kaliteli zenginleştirilmiş krom cevherlerinin ağırlığı daha azdır. Değerlere baktığımızda ise, 2005 yılı Ocak-Ağustos dönemi ihracatında zenginleştirilmiş krom cevherlerinin ağırlığı daha fazla iken, 2006 yılı aynı dönemi ihracatında krom cevherlerinin ağırlığı daha fazladır.

Ayrıca, büyük tacirlerin dünya fiyatlarını düşürme adına yürüttükleri politika gereği fiyatların düşme eğiliminde olmasının da etkisinin olduğu düşünülmektedir. Yukarıdaki tabloya baktığımızda, 2006 yılı Ocak-Ağustos döneminde, 2005 yılının aynı dönemine göre ihraç birim fiyatları düşmüştür.